

بین شخصی، میزان مبادله اطلاعات و شبکه روابط غیررسمی دارای نمره بالاتری نسبت به مردان بودند. هم‌چنین میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و مؤلفه‌های آن در مورد کشاورزان نسبت به افراد غیرکشاورز کم‌تر بود.

واژه‌های کلیدی: سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، طرح مدیریت جامع منابع طبیعی و آبخیزداری، ترویج کشاورزی، استان فارس.

سازه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی درون‌گروهی (مطالعه موردی: تعاونی‌های طرح مدیریت جامع منابع طبیعی و آبخیزداری استان فارس)

علیرضا عمویی^۱ و داریوش حیاتی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۵/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۰/۰۹

مقدمه

با وجود و ادامه روند تخریب و تأثیر منفی بهره‌برداران بر روی اکوسیستم‌ها و منابع طبیعی خود، انتخاب مناطقی به‌عنوان حوزه‌های آبخیز پایلوت جهت اجرای طرح‌های مدیریت جامع منابع طبیعی و آبخیزداری در اقلیم مختلف و برنامه‌ریزی جامع در آن‌ها برای نسل‌های آینده امری ضروری می‌نماید. از این‌رو در استان فارس حوزه‌های آبخیز شامل غرب شیراز، خرمبید، داراب، خسروشیرین، آب‌گل‌میمند، مارگون سپیدان، دشمن‌زیاری، آب‌ماهی و کویری گربایگان، مورد شناسایی و مطالعه قرار گرفته‌اند. اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری فارس با اعتقاد به ضرورت برنامه‌ریزی علمی و فنی در حوزه‌های آبخیز در مناطق ده‌گانه و انجام مطالعات طرح مدیریت جامع با تأکید بر توان اکولوژیکی سرزمین و بهینه‌گزینی در بین کاربری‌های مختلف جهت رسیدن به پایداری در توسعه، گام برداشته است.

طرح جامع منابع طبیعی و آبخیزداری به‌منظور حفظ منابع پایه و بهره‌برداری مطلوب بر اساس توان اکولوژیکی عرصه‌های منابع طبیعی و جلب مشارکت مردم با توجه به اصل عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر برای مردم جهت استفاده از منابع طبیعی، جلوگیری از بخشی‌نگری و پرهیز از عملکرد جزیره‌ای اجرا می‌شود. در راستای اجرای این طرح در ۲۴ شهرستان استان فارس ۶۴ حوزه شناسایی گردیده که از این تعداد ۳۴ حوزه بحرانی اعلام گردیده و در سال ۱۳۸۷ با توجه به اولویت‌ها تعداد ۱۰ حوزه، انتخاب و در دستور کار قرار گرفت. در همین راستا در سال گذشته بیش از ۱۲۰۰۰ هکتار از اراضی جهت ایجاد باغات مثمر آماده‌سازی و عملیات گودبرداری صورت گرفته است. کپه‌کاری گیاهان دارویی و مرتعی همراه با ذخیره نزولات در سطح ۱۱۳۴۰ هکتار و قرق و حفاظت در سطح ۵۰۰۰۰ هکتار و هم‌چنین انجام عملیات سازه‌ای و تشکیل چندین شرکت تعاونی از دیگر فعالیت‌ها در این بخش بوده است.

چکیده

تعامل اجتماعی افراد جامعه، پیوندهایی را بین آن‌ها به‌وجود می‌آورد که آن را سرمایه اجتماعی می‌نامند. بدون وجود این پیوندها، امکان همکاری افراد و نهادها از بین می‌رود. بنابراین سرمایه اجتماعی بستر اصلی شکل‌گیری روابط اقتصادی در جامعه است. هدف این پژوهش بررسی سازه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی طایله‌داران طرح مدیریت جامع منابع طبیعی و آبخیزداری حوزه غرب شیراز بوده که به روش پیمایش و با استفاده از پرسشنامه‌ای که روایی و پایایی آن تأیید شد، صورت پذیرفت. جامعه مورد مطالعه شامل اعضای شرکت تعاونی طایله‌داران سه روستای مختارآباد، بیستون و تل‌کره‌ای بود که برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شد و در مجموع ۱۴۶ عضو شرکت تعاونی مورد مطالعه قرار گرفتند. یافته‌ها نشان داد که میانگین سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی طایله‌داران در حد قوی بوده است. آزمون همبستگی نشان داد که بین متغیرهای، سن و تعداد سال‌های تحصیل با میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. اما رابطه معنی‌داری بین متغیرهای تعداد سال‌های سکونت در روستا، سابقه کار کشاورزی، بُعد خانوار و میزان مالکیت اراضی زراعی با میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی مشاهده نشد. هم‌چنین آزمون همبستگی نشان داد که بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اثر دگرافزایشی وجود دارد. آزمون مقایسه میانگین‌ها نشان داد که میانگین سرمایه اجتماعی درون‌گروهی زنان در مقایسه با مردان، اختلاف معنی‌داری نداشت ولی زنان، در رابطه با مؤلفه‌های اعتماد

۱- نویسنده مسئول: دانشجوی سابق کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز amobaigy@gmail.com

۲- استادیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز

جدول ۱. تعاریف سرمایه اجتماعی توسط صاحب نظران مختلف

صاحب نظر	تعریف سرمایه اجتماعی
کلمن (۱۹۹۰)	سرمایه اجتماعی را می‌بایست با کارکردش تعریف کرد. کارکردی که به وسیله سرمایه اجتماعی مشخص می‌شود ارزش جنبه‌هایی از ساختار اجتماعی است که کنشگران به‌عنوان منابعی جهت تحقق اهداف و علائقشان از آن‌ها استفاده می‌کنند.
بانک جهانی (۱۹۹۵)	سرمایه اجتماعی به نهادها، روابط و هنجارهایی که به کمیت و کیفیت کنش‌های متقابل اجتماعی شکل می‌دهند، اشاره دارد. سرمایه اجتماعی تنها حاصل جمع نهادهایی که جامعه را پی‌ریزی کرده‌اند، نمی‌باشد. بلکه پیوندهای محکمی است که آن‌ها را به یکدیگر متصل می‌دارد.
رز (۱۹۹۸)	سرمایه اجتماعی، مجموعه‌ای از شبکه‌های رسمی و غیررسمی است که افراد از آن استفاده می‌کنند تا کالاها و خدمات را به مصارف مختلف تخصیص دهند.
فوکویاما (۲۰۰۰)	سرمایه اجتماعی، مثل و نمونه ملموسی از یک هنجار غیررسمی (نانوشته) است که همکاری بین دو یا چند نفر را ارتقا می‌بخشد.
فاطمه مرنیسی (۱۳۸۴)	سرمایه اجتماعی شکلی از همبستگی سنتی جامعه است که در آن گروه‌های مردم می‌توانند با وقف خویش در پروژه‌های اجتماعی نفع فردی خود را دنبال کنند.
OECD (۲۰۰۴)	سرمایه اجتماعی، شبکه‌هایی دارای هنجارها، ارزش‌ها و برداشت‌های مشترک است که همکاری در داخل و بین گروه‌ها را تسهیل می‌کند.

درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی طلایه‌داران طرح مدیریت جامع منابع طبیعی و آبخیزداری حوزه غرب شیراز بوده است. بنابراین اهداف جزئی پژوهش حاضر عبارتند از:

- تعیین ویژگیهای فردی اعضای شرکت تعاونی طلایه داران
- تعیین میزان سرمایه اجتماعی درون گروهی اعضای شرکت تعاونی طلایه داران
- تعیین ارتباط بین ویژگی های فردی اعضای شرکت تعاونی طلایه داران و میزان سرمایه اجتماعی
- تعیین ارتباط بین مولفه های سرمایه اجتماعی با میزان سرمایه اجتماعی در بین اعضای شرکت تعاونی
- بررسی مقایسه‌ای سطح سرمایه اجتماعی درون گروهی اعضای شرکت تعاونی طلایه داران از روستاهای مختلف.
- جهت بررسی دقیق‌تر مفهوم سرمایه اجتماعی، برخی از تعاریفی که تاکنون برای سرمایه اجتماعی مطرح گردیده، در جدول شماره ۱، ارائه گردیده است.

بحث‌هایی که تاکنون درباره مفهوم سرمایه اجتماعی ارائه شده (با توجه به دیدگاه یا رویکرد ارائه‌دهندگان بحث‌ها) دو دسته‌اند: نخست، آن‌هایی هستند که به بررسی کلیت مجموعه‌های انسانی کوچک یا بزرگ، مانند: مدرسه، شهر و جامعه پرداخته و در این بررسی همگرایی اجتماعی^۲ و همبستگی اجتماعی^۳ را در کانون توجه خود قرار داده‌اند و دوم، آن‌هایی که با کندوکاو در رابطه فرد و

اهم اهداف اجرای طرح مدیریت جامع منابع طبیعی عبارتند از: ارائه الگوی مناسب توسعه، جلوگیری از فرسایش خاک، احیای پوشش گیاهی منطقه، جلوگیری از تصرفات غیرقانونی افراد به عرصه‌های منابع طبیعی، ایجاد اشتغال برای ساکنین منطقه، ایجاد تعادل دام و مرتع در حوزه، ایجاد شرایط مناسب برای جلب مشارکت فعال اهالی، جمع‌آوری و استفاده بهینه از آب باران و نزولات جوی، تغذیه آبخوان‌ها در دشت‌های بحرانی، کاهش روند مهاجرت و ایجاد محیط مناسب و سالم برای زندگی بهتر.

طی انجام طرح جامع، زمین‌هایی به مردم محلی واگذار گردیده تا با تشکیل شرکت‌های تعاونی و انجام فعالیت‌های مشارکتی در راستای نیل به اهداف طرح جامع، اقدامات لازم صورت گیرد [۶]. به طور کلی در حوزه غرب شیراز تعداد هشت شرکت تعاونی تشکیل شده است که یکی از آن‌ها شرکت تعاونی طلایه‌داران می‌باشد. این شرکت در زیرحوزه بن‌رود زنگنه تشکیل شده است که اعضای آن اهالی روستاهای مختارآباد، بیستون و تل‌کره‌ای می‌باشند.

مفاهیم پایه

از آنجا که پایداری مدیریت منابع طبیعی علاوه بر تکنولوژی‌های مناسب، به نهادهای درگیر در مدیریت منابع طبیعی در سطح محلی وابسته است و یکی از زمینه‌های موجود در جوامع محلی، سرمایه اجتماعی می‌باشد [۱۴]، بررسی میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اعضای این شرکت‌های تعاونی و عوامل مؤثر بر آن ضروری می‌نماید. هدف کلی این پژوهش، بررسی سازه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی

2- Social Convergence

3- Social Solidarity

1- Context

جامعه‌اش، مفهوم ساختار اجتماعی^۱ و تاثیر آن بر فرد و رفتارهایش را مطرح کرده و کوشیده‌اند ابعاد تازه‌تری از نقش انکارناپذیر این پدیده اجتماعی را در جامعه آشکار سازند [۵]. هانی فان معتقد است که میان سرمایه اجتماعی و رابطه اجتماعی پیوندی درونی و تنگاتنگ وجود دارد و سرمایه اجتماعی در درون رابطه اجتماعی نهفته و پنهان است. این برداشت از اصطلاح سرمایه اجتماعی پایه همه بحث‌هایی که پس از هانی فان مطرح شد، قرار گرفت و بدین‌سان، زمینه ورود این اصطلاح را به حوزه‌های گوناگون علوم اجتماعی فراهم آورد [۷].

هابرماس، سرمایه اجتماعی به معنی وفاق تفاهمی، کنش ارتباطی و هنجارهای عام فراگروهی را محصول جهان حیاتی و حوزه عمومی می‌داند. حوزه عمومی فضایی است که در آن کنشگران اجتماعی می‌توانند به دور از دخالت سیستم که معمولاً با زبان ثروت و قدرت برخورد می‌کند به گفتگوی آزاد، خردمندانه و به دور از هر نوع سلطه پردازند و درباره اهداف و راه‌های رسیدن به آن‌ها به توافق برسند و با عقلایی کردن جهان زندگی، سیستم را نیز عقلایی نمایند و به طرف جامعه‌ای انسانی‌تر و برخورداری از خردورزی، انسجام، آزادی و عدالت بیش‌تر حرکت نمایند [۱].

سرمایه اجتماعی در درون یک فرد و یا در درون ساختار اجتماعی وجود ندارد، بلکه در فضای بین افراد موجود است. سرمایه اجتماعی چیزی نیست که در تملک دولت، یک سازمان و یا بازار باشد، بلکه همگان می‌توانند در تولید آن مشارکت کنند. سرمایه اجتماعی از هزاران کنش روزانه‌ای که بین مردم وجود دارد آفریده می‌شود و به وجود می‌آید [۴].

سرمایه اجتماعی برخلاف دیگر شکل‌های سرمایه، از سرمایه فیزیکی و سرمایه انسانی گرفته تا سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی، بدون حضور دیگران نه پدید می‌آید و نه ممکن است [۷]. بر این پایه، پدیده سرمایه اجتماعی تنها زمانی شکل می‌گیرد و هستی می‌یابد که اولاً- در یک محیط اجتماعی معین، انسان‌هایی در برابر همدیگر قرار گرفته باشند و ثانیاً- میان آن‌ها رابطه‌ای شکل گرفته باشد و جریان بیابد. در درون این رابطه است که سرمایه اجتماعی زاده یا تولید می‌شود. بنابراین سرمایه اجتماعی جزئی از رابطه اجتماعی و در ذات آن "کالای عمومی" است. از این رو کنشگران تنها می‌توانند از کارکردهای آن بهره‌مند شوند و این کارکردها را در نهایت پشتمان رفتارهای هدفمند خود قرار دهند. اما آن‌ها هرگز قادر نخواهند بود، این سرمایه را در مالکیت خصوصی خود محصور کنند و از آن خود سازند [۱۳].

سرمایه اجتماعی با وجود هواداران فراوان و کاربری بسیار گسترده در متن‌های علوم اجتماعی، هنوز مفهومی گنگ و تعریف نشده است و نویسندگان آن را در معناهای گوناگون مانند: حسن نیت، اعتماد، همگرایی اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی، ساختار اجتماعی و منبعی که رفتارها را پشتیبانی می‌کند، به کار برده‌اند. اما هر یک از

این معناها، ریشه و بنیاد جداگانه‌ای دارند و همجنس نیستند. برای نمونه هنجارهای اجتماعی، رفتارهای جمعی هستند که در فرایند کنش متقابل میان کنشگران شکل می‌گیرند و سپس تثبیت می‌شوند، حال آن که رابطه اجتماعی رفتار نیست، اما بر اثر تقابل رفتارهای کنشگران شکل می‌گیرد [۸].

ودهوس [۱۶] به طور کلی سرمایه اجتماعی را به سه نوع تقسیم نمود:

الف) سرمایه اجتماعی پیونددهنده^۲: مشخصه این نوع سرمایه اجتماعی، وجود پیوندهای قوی میان اعضای یک گروه مثل خانواده است. این نوع سرمایه را می‌توان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی دانست.

ب) سرمایه اجتماعی متصل‌کننده^۳: در این نوع، پیوندهای بین مقولات اجتماعی قوی است، از این رو می‌توان آن را سرمایه اجتماعی میان‌گروهی تلقی کرد. پوتنام سرمایه اجتماعی برون‌گروهی را به‌عنوان پل ارتباطی گروه‌های اجتماعی گوناگون تعریف می‌کند؛ در حالی که سرمایه اجتماعی درون‌گروهی تنها گروه‌های هم‌جنس را پیوند می‌زند.

ج) سرمایه اجتماعی بین واحدهای اجتماعی در سطوح مختلف^۴: مثل رابطه بین خانواده و جامعه، گروه و یک سازمان غیر دولتی (NGO).

به دلیل تأثیر سرمایه اجتماعی در کیفیت زندگی مردم، نهادهای مسئول علاقه‌مند به حفظ و ارتقاء سطح این پدیده هستند. این امر مستلزم فعال کردن فرآیند کلی مدیریت سیستم‌ها یعنی قدم‌های "اندازه‌گیری وضعیت موجود، تبیین وضعیت مطلوب، تعیین شکاف، تدوین سیاست‌های ارتقاء وضعیت موجود به مطلوب و اندازه‌گیری وضعیت جدید" است. این فرآیند با اندازه‌گیری وضعیت موجود شروع شده و با ارزیابی وضعیت جدید خاتمه می‌یابد. در این فرآیند بدون یک سنجه کمی امکان برقراری ارتباط بین سیاست‌های اعمال شده و نتایج وجود ندارد و لذا فرآیند یادگیری نظام مدیریتی مختل می‌شود. اهمیت اندازه‌گیری در مدیریت تا حدی است که گفته می‌شود، تا نتوانید چیزی را اندازه‌گیری نمایید قادر نخواهید بود که آن را مدیریت نمایید [۹]. توجیه تمرکز بر مقوله سرمایه اجتماعی مبتنی بر نقشی است که سرمایه اجتماعی در تولید و افزایش سرمایه‌های انسانی، اقتصادی و محیطی ایفا می‌کند بنابراین سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات رفاهی و اجتماعی باید بدانند که سرمایه اجتماعی چیست، از مطالعات مرتبط با خبر باشند و کاربردهای آن را در خدمات خود به خصوص در خدماتی که در سطح اجتماعات محلی ارائه می‌شود به خوبی بشناسند.

در بررسی سازه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، مطالعات پیشین سرمایه اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت که در

2- Bonding Social Capital

3- Bridging Social Capital

4- Linking Social Capital

1- Social Structure

این قسمت به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

در پژوهشی که به‌منظور بررسی مفهوم و نظریه‌های شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و با روش فراتحلیل، صورت پذیرفت نتایج نشان داد که، متغیرهای سن، تحصیلات، تأهل، شاغل بودن و درآمد به جز با عنصر اعتماد با سایر عناصر سرمایه‌اجتماعی اعم از آگاهی و توجه به امور عمومی، مشارکت‌های رسمی و غیررسمی رابطه مستقیم دارد. و مردان در آگاهی و توجه به امور عمومی و مشارکت رسمی نقش بیش‌تری نسبت به زنان دارند و مشارکت غیررسمی زنان بیش‌تر می‌باشد و در میزان اعتماد تفاوتی بین زن و مرد دیده نمی‌شود [۱۱].

در مطالعه نقش سرمایه اجتماعی در تشکیل‌های تولیدی حوزه آبریز کرخه، پس از بررسی نظام‌های بهره‌برداری عشیره‌ای و ویژگی‌های آن در سطح بیت و بین‌بیوتات، نتایج نشان داد که حسن‌اعتماد در میان اعضای بیت، هنجارهای معامله متقابل در بین اعضا و اعتماد، اطاعت و احترام رهبران محلی، نقش مثبت و تأثیرگذاری بر واحد تولیدی بیت در ابعاد تصمیم‌گیری بهتر، اعمال مدیریت تولید به نحو مطلوب و افزایش میزان مشارکت‌های تولیدی داشته است [۳].

بر اساس پژوهشی که به‌منظور اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی در پنج اجتماع مختلف در استرالیا انجام گرفت، ۸ عنصر به‌عنوان معرف سرمایه اجتماعی شناسایی شدند. این عناصر عبارتند از: مشارکت در فعالیت‌های اجتماع محلی، کنشگرایی در یک بستر اجتماعی، احساس اعتماد و امنیت، کیفیت ارتباطات بین همسایه‌ها، فامیل و دوستان، بها دادن به زندگی، ظرفیت پذیرش تفاوت‌ها، کیفیت ارتباطات کاری، پیوندهای دولتی و خانوادگی [۴].

در مطالعه دیگری به بررسی متغیرهای مرتبط با سرمایه اجتماعی و سطوح رفتار انجمنی پرداخته شد. نتایج نشان داد که متغیرهای درآمد خانوار، وضعیت بازار کار، شاخص ترکیبی وضعیت شغلی (شامل امنیت شغلی، سطح درآمد و وقت اضافه)، دین، دین‌باوری و تعهد دینی، آموزش، سن، شهر در برابر حومه، اندازه خانوار، جنسیت و میزان مشارکت زنان در بازار کار، با متغیر سرمایه اجتماعی، رابطه مستقیم داشته‌اند [۱۲].

در پژوهشی که در منطقه راجستان صورت پذیرفت، سرمایه اجتماعی به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد و به بررسی عوامل و متغیرهای گوناگون در شکل‌گیری و تأثیر بر این متغیر پرداخته شد. نتایج نشان داد که متغیرهای سن، جنس، طول دوره اقامت در روستا، آموزش و اندازه خانواده با سرمایه اجتماعی رابطه معنی‌دار نداشت [۱۰].

در مطالعه‌ای که با هدف بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی صورت پذیرفت نتایج نشان داد که عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی عبارتند از: خصوصیات فردی (سن، جنس، سلامتی)، خصوصیات خانواده‌ها (وضعیت روابط، وضعیت تأهل، وجود فرزندان)، منابع (آموزش، شغل، مالکیت منزل)، نگرش‌ها و ارزش‌ها (تساهل در برابر تنوع فرهنگی، اهداف مشترک)، و خصوصیات منطقه (روستا-

شهر، وضعیت اقتصادی، امنیت منطقه [۱۵].

هم‌چنین، در مطالعه‌ای که به‌منظور مقایسه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی کشاورزان عضو و غیرعضو تعاونی‌های تولید روستایی صورت پذیرفت، اعتماد بین‌شخصی، تعاون اجتماعی، تعامل اجتماعی، تضاد اجتماعی، شبکه روابط غیررسمی و میزان مبادله اطلاعات، به‌عنوان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی درون‌گروهی معرفی شدند [۲].

قدوسی [۹]، بر حسب محورهای مختلفی، روش‌های اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی را طبقه‌بندی نمود. تعدادی از این محورها عبارتند از:

الف) حوزه علمی: دانشمندان اقتصادی به بررسی سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک عامل تولید علاقه‌مند هستند و سرمایه اجتماعی را با توسعه تابع‌های اقتصادی اندازه‌گیری می‌نمایند. معمولاً دانشمندان علوم اجتماعی تفسیرهای متنوعی از این مفهوم ارائه می‌کنند ولی این تنوع در رویکردهای اقتصادی کم‌تر است.

ب) سطح اندازه‌گیری: پژوهشات علاقه‌مند به بررسی سرمایه اجتماعی در سطح افراد و خانوارها، در سطح خرد قرار می‌گیرد. اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی در سطح اجتماعات و نهادها، اندازه‌گیری در سطح میانه است، پژوهشات با استفاده از داده‌های کلان سراسر کشور، در سطح کلان (ملی) قرار می‌گیرد. هر یک از این سطوح تحلیل نیاز به شاخص‌های خاص خود دارد.

ج) روش اندازه‌گیری: بر حسب موضوع و نوع پژوهش، روش‌های اندازه‌گیری به سه دسته کمی، کیفی و ترکیبی تقسیم‌بندی می‌شوند. د) تنوع شاخص‌ها: در روش‌های ساده‌تر معمولاً از تعداد کمی شاخص (مثلاً شاخص سازمان‌های داوطلبانه پاتنام) برای سنجش استفاده می‌شود در مقابل در برخی مطالعات با استفاده از تعداد زیادی شاخص و با بهره‌گیری از روش‌های ریاضی، ترکیبی از شاخص‌ها برای اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی به کار می‌رود.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بوده و در اجرای آن از فن پیمایش^۲ استفاده شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از پرسشنامه‌ای که روایی صوری^۳ آن توسط متخصصین فن تایید شد، استفاده گردید. هم‌چنین پایایی پرسشنامه با استفاده از آزمون کرونباخ آلفا برای مؤلفه‌های اعتماد، تعاون اجتماعی، تعامل اجتماعی، انسجام اجتماعی، مبادله اطلاعات و شبکه روابط غیررسمی به‌ترتیب برابر ۰/۹۵، ۰/۹۵، ۰/۷۲، ۰/۸۳/۷۷ و ۰/۸۷، به‌دست آمد. جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۳۵ عضو شرکت تعاونی طلایه‌داران بودند که با استفاده از جدول کریسی و مورگان، حجم نمونه ۱۴۶ نفر تعیین شد و برای دسترسی دقیق به افراد مورد مطالعه، از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی‌شده تصادفی استفاده شد و

2- Survey method

3- Face validity

1- Tolerance of diversity

جدول ۲- ویژگی‌های فردی اعضای شرکت تعاونی طلایه‌داران

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد	میانگین	انحراف معیار
سن (سال)	-	-	-	۳۸/۳۱	۱۵/۴۵
جنسیت	مرد	۱۱۵	۷۸/۸	-	-
	زن	۳۱	۲۱/۲	-	-
وضعیت تأهل	مجرد	۴۵	۳۰/۸	-	-
	متاهل	۱۰۱	۶۹/۲	-	-
تعداد سال‌های سکونت در روستا	-	-	-	۳۵/۴	۱۶/۲۴
وضعیت اشتغال	کشاورز	۵۶	۳۸/۴	-	-
	غیر کشاورز	۹۰	۶۱/۶	-	-
سابقه کار کشاورزی	-	-	-	۱۷/۱۳	۱۶/۰۵
تعداد سال‌های تحصیل	-	-	-	۷/۴	۴/۶۲
مسئولیت در شرکت تعاونی	هیئت مدیره	۸	۵/۵	-	-
	عضو عادی	۱۳۸	۹۴/۵	-	-
وضعیت مالکیت مسکن	شخصی	۱۱۹	۸۱/۵	-	-
	اجاره‌ای	۲۰	۱۳/۷	-	-
میزان مالکیت اراضی زراعی (هکتار)	-	-	-	۲/۴	۲/۶

اعضای شرکت تعاونی وجود دارد و به شکل کمک به یکدیگر در کارهای کشاورزی، اداره مزرعه یکدیگر حین حوادث غیر مترقبه و مانند اینها مشخص شده است. برای سنجش این مؤلفه از ۷ سوال استفاده شد.

تعامل اجتماعی:

منظور میزان بر هم کنشی است که بین اعضای شرکت تعاونی وجود دارد و به صورت ویژگی‌هایی چون صرف نظر کردن از منافع خود به خاطر دیگران، انجام کاری وقت گیر برای دیگران، انجام کاری برای دیگران که هیچ سودی برای فرد نداشته باشد و مانند اینها در پژوهش با طرح ۶ سوال مورد سنجش قرار گرفت.

انسجام اجتماعی:

نشان‌دهنده میزان پذیرش اجتماعی، انسجام بین قومی و میزان مدارای قومی و مذهبی می باشد که در پژوهش حاضر به صورت، میزان بهره‌مندی فرد از احساس پذیرش از سوی دیگر اعضا شرکت تعاونی و میزان احساس راحتی در محیط اجتماع محلی، در قالب ۵ سوال سنجیده شده است.

شبکه روابط غیر رسمی:

نشان‌دهنده روابط غیر رسمی افراد با دیگران از درون اجتماع می باشد و به شکل‌های میزان گفتگو، ملاقات و مشورت با اعضای خانواده، دوستان، آشنایان و دیگر اعضا شرکت تعاونی با طرح ۷ سوال مورد سنجش قرار گرفت.

میزان مبادله اطلاعات با اعضای نظام اجتماعی:

بیانگر میزان مبادله اطلاعات بین اعضای شرکت تعاونی و دیگر افراد از درون نظام اجتماعی می باشد و به صورت میزان مبادله اطلاعات با اعضای خانواده، اعضای دیگر شرکت تعاونی، همسایگان، دوستان و دیگر افراد روستا مشخص می‌شود. برای

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS (نسخه ۱۷) استفاده گردید. در قسمت آمار توصیفی، از روش‌های آماری شامل میانگین، انحراف معیار، درصد و فراوانی استفاده گردیده است. آزمون‌هایی که در قسمت آمار استنباطی مورد استفاده قرار گرفته‌اند عبارتند از: آزمون کرونباخ آلفا، آزمون تی‌استیودنت، آزمون همبستگی پیرسون. روش اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی در این پژوهش روش کمی بوده که از نظر سطح اندازه‌گیری در سطح میانه قرار دارد. حوزه علمی این پژوهش علوم اجتماعی می‌باشد و از نظر تنوع شاخص‌ها جزء پژوهش‌های چند شاخصی است.

متغیرهای این پژوهش عبارتند از:

۱. متغیرهای مستقل این پژوهش شامل: سن، جنس، تحصیلات، وضعیت تأهل، بعد خانوار، تعداد سال‌های سکونت در روستا، شغل، مالکیت مسکن و سابقه کار کشاورزی بوده است.
۲. متغیر وابسته این پژوهش عبارت است از میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی طلایه‌داران می‌باشد که از مجموع مؤلفه‌های زیر به دست آمده است.

اعتماد بین شخصی:

در پژوهش حاضر منظور از اعتماد بین شخصی، میزان اعتمادی است که افراد نسبت به دیگر اعضای شرکت تعاونی اعم از مدیر عامل و هیئت مدیره دارند و در شکل‌های قرض دادن پول به یکدیگر، امانت دادن وسایل به یکدیگر و قبول ضمانت نمایان می‌شود که در پژوهش حاضر برای سنجش این مؤلفه از ۸ سوال (گویه) بهره گرفته شده است.

تعاون اجتماعی:

در این پژوهش منظور میزان همکاری و کمکی است که در میان

جدول ۳- توزیع فراوانی پاسخگویان در رابطه با مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی درون‌گروهی

متغیر	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	قوی	خیلی قوی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
سرمایه اجتماعی درون‌گروهی	۱۰	۶/۸	۷	۴/۸	۳۷
اعتماد	۱۰	۶/۸	۱۰	۶/۸	۲۰
تعاون اجتماعی	۸	۵/۵	۱۹	۱۳	۸/۹
تعامل اجتماعی	۲	۱/۴	۱۵	۱۰/۳	۱۱
انسجام اجتماعی	۱	۰/۷	۱۴	۹/۶	۶۰
میزان مبادله اطلاعات	۲۱	۱۴/۴	۱۶	۱۱	۸/۹
شبکه روابط غیر رسمی	۲۴	۱۶/۴	۲۳	۱۵/۸	۵

سنجش این مؤلفه از ۶ سوال استفاده شد.

در پژوهش حاضر گویه‌های مربوط به هر یک از مؤلفه‌های مذکور (سوالات) در قالب طیف لیکرت با ۵ سطح (خیلی زیاد، زیاد، گاهی، کم و هرگز) از دیدگاه اعضای شرکت تعاونی طلایه‌داران مورد سنجش قرار گرفته شده‌اند.

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی حاصل از پژوهش نشان داد که ۷۸/۸٪ از پاسخگویان، مرد و ۲۱/۲٪ از آن‌ها زن بودند که ۳۲/۶٪ آن‌ها در گروه سنی ۲۰ تا ۲۹ سال، ۲۳/۹٪ بین ۳۰ تا ۳۹ سال، ۲۰/۳٪ در دامنه سنی ۴۰ تا ۴۹ سال، ۱۱/۶٪ در گروه سنی ۵۰ تا ۵۹ سال و مابقی (۱۱/۶٪) در گروه سنی بالاتر از ۶۰ سال قرار داشتند؛ به طوری که میانگین سنی افراد مورد مطالعه ۳۸/۳۱ سال (انحراف معیار = ۱۵/۴۵) با دامنه سنی بین ۱۸ تا ۸۲ سال بود. میانگین تعداد سال‌های تحصیل، تعداد سال‌های تجربه افراد در کار کشاورزی و تعداد سال‌های سکونت در روستای پاسخگویان به ترتیب برابر، ۷/۴، ۱۷/۱۳ و ۳۵/۴ سال بود. اکثریت افراد مورد مطالعه، متأهل، صاحب منزل و عضو عادی شرکت تعاونی بودند و شغل اصلی‌شان غیرکشاورزی و میزان مالکیت اراضی زراعی آن‌ها به‌طور متوسط ۲/۵ هکتار بود. جدول شماره ۲، ویژگی‌های فردی اعضای شرکت تعاونی طلایه‌داران را نشان می‌دهد.

مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی درون‌گروهی که لیست آن‌ها در ستون متغیرهای جدول شماره ۳ آمده است، مورد سنجش قرار گرفتند و توزیع فراوانی پاسخگویان در رابطه با این مؤلفه‌ها، در این جدول ارائه شده‌اند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، اعتماد بین شخصی و تعاون اجتماعی افراد در حد قوی و میزان انسجام اجتماعی آن‌ها در حد خیلی قوی است. هم‌چنین میزان تعامل اجتماعی، میزان مبادله اطلاعات و شبکه روابط غیررسمی اکثریت پاسخگویان در حد متوسط می‌باشد. هم‌چنین میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی

جدول ۴- میانگین پاسخگویان در رابطه با مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی درون‌گروهی

متغیر	میانگین	انحراف معیار
سرمایه اجتماعی درون‌گروهی	۱۹/۵۶	۴/۰۸
اعتماد	۳/۴۶	۰/۸۵
تعاون اجتماعی	۳/۲۸	۰/۸۴
تعامل اجتماعی	۳/۰۴	۰/۷۱
انسجام اجتماعی	۳/۸۱	۰/۷۹
میزان مبادله اطلاعات	۳/۰۲	۰/۹۸
شبکه روابط غیر رسمی	۲/۹۶	۰/۹۴

- دامنه میانگین سرمایه اجتماعی بین ۱-۳۰ می‌باشد.
- دامنه میانگین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی ۱-۵ می‌باشد.

درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی، در جدول شماره ۴، آورده شده است. طبق این جدول، میانگین سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی طلایه‌داران برابر ۱۹/۵۶ (انحراف معیار = ۴/۰۸) می‌باشد.

نتایج حاصل از آزمون تی‌استیودنت نشان داد که در رابطه با مؤلفه‌های اعتماد، تعاون اجتماعی و شبکه روابط غیررسمی اختلاف معنی‌داری بین میانگین مردان و زنان در سطح ۵٪ وجود دارد، به طوری که زنان میزان اعتماد و تعاون اجتماعی بیش‌تر و شبکه روابط غیررسمی قوی‌تر دارند (جدول ۵).

نتایج حاصل از آزمون تی‌استیودنت نشان داد که اختلاف معناداری بین میانگین سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و مؤلفه‌های آن، برای افراد متأهل و مجرد و هم‌چنین مالک مسکن و مستأجر وجود ندارد. هم‌چنین نتایج آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه، نشان داد که بین میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی از روستاهای مختارآباد، بیستون و تل‌کره‌ای اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. نتایج جدول شماره ۶، نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی درون

جدول ۵- مقایسه مردان و زنان از نظر متغیرهای سرمایه اجتماعی درون گروهی با استفاده از آزمون تی استیودنت

متغیرها	مردان	زنان	آماره T	سطح معنی داری
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
سرمایه اجتماعی درون گروهی	۲/۵۰	۰/۶۴	۲/۷۴	۰/۵۳
اعتماد	۲/۶۶	۰/۶۳	۲/۸۸	۰/۴۲
تعاون اجتماعی	۲/۵۲	۰/۶۵	۲/۸۲	۰/۴۷
تعامل اجتماعی	۲/۱۸	۰/۷۲	۲/۵۳	۰/۶۸
انسجام اجتماعی	۲/۶۷	۰/۵۹	۲/۷۲	۰/۵۲
میزان مبادله اطلاعات	۲/۲۸	۰/۷۲	۲/۴۸	۰/۶۷
شبکه روابط غیر رسمی	۲/۳۵	۰/۶۷	۲/۶۲	۰/۶۲

* معنی داری در سطح احتمال ۰/۰۵

جدول ۶- مقایسه کشاورزان و غیر کشاورزان از نظر متغیرهای سرمایه اجتماعی درون گروهی با استفاده از آزمون تی استیودنت

متغیرها	کشاورزان	غیر کشاورزان	آماره T	سطح معنی داری
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
سرمایه اجتماعی درون گروهی	۳/۰۵	۰/۶۹	۳/۴۶	۰/۶۴
اعتماد	۳/۲۱	۰/۹۲	۳/۶۸	۰/۷۷
تعاون اجتماعی	۳/۰۶	۰/۹۱	۳/۴۹	۰/۷۷
تعامل اجتماعی	۲/۸۸	۰/۵۱	۳/۲۶	۰/۷۸
انسجام اجتماعی	۳/۶۲	۰/۸۴	۴/۰۲	۰/۷۳
میزان مبادله اطلاعات	۲/۷۴	۱/۰۳	۳/۲۵	۰/۹۶
شبکه روابط غیر رسمی	۲/۷۸	۰/۹۵	۳/۰۸	۰/۹۴

** معنی داری در سطح احتمال ۰/۰۱

جدول ۷- نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون به منظور تعیین درجه همبستگی متغیرهای فردی و سرمایه اجتماعی درون گروهی اعضای شرکت تعاونی طلایه داران

میزان سرمایه اجتماعی درون گروهی		متغیر
ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری (p)	
۰/۴۲	۰/۰۰۵**	سن
۰/۷۷	۰/۰۲۲*	تعداد سال‌های تحصیل
-۰/۰۰۵	۰/۹۵	تعداد سال‌های سکونت در روستا
۰/۰۵۲	۰/۵۳	سابقه کار کشاورزی
۰/۰۴	۰/۶۴	بعد خانوار

* معنی داری در سطح احتمال ۰/۰۵

** معنی داری در سطح احتمال ۰/۰۱

اجتماعی و میزان مبادله اطلاعات کشاورزان کم تر از غیر کشاورزان بوده که این مسئله ضرورت توجه به مباحث سرمایه اجتماعی از طرف دست اندرکاران ترویج کشاورزی را روشن می سازد. بنابراین

گروهی و سایر مؤلفه های آن (به غیر از شبکه روابط غیر رسمی) در مورد کشاورزان کم تر از افراد غیر کشاورز بوده است. در واقع میزان اعتماد بین شخصی، تعاون اجتماعی، تعامل اجتماعی، انسجام

این توان‌ها، در راستای ارتقاء سرمایه‌های محسوس (مثل سرمایه‌های فیزیکی، اقتصادی و انسانی) و متعاقباً تقویت بیش‌تر سرمایه اجتماعی گام مثبتی بر دارد. لازم به ذکر است، گرچه یکی از مهمترین عوامل برای ادامه فعالیت تعاونی‌ها و موفقیت آن‌ها، وجود سرمایه اجتماعی بالا می‌باشد، اما این امر کافی نیست. در واقع با وجود زمینه اجتماعی مناسب (سرمایه اجتماعی درون‌گروهی قوی) در این شرکت تعاونی، در صورت عدم مدیریت و اجرای صحیح فرایندهای مشارکتی مدیریت منابع طبیعی و آبخیزداری، نمی‌توان، اثرات و نتایج مثبت و مطلوبی را برای این شرکت تعاونی متصور شد.

میانگین سرمایه اجتماعی درون‌گروهی زنان در مقایسه با مردان ۱/۶ نمره بالاتر بود که البته این تفاوت از لحاظ آماری معنی‌دار نبود. همچنین زنان در رابطه با مؤلفه‌های اعتماد بین شخصی، میزان مبادله اطلاعات و شبکه روابط غیر رسمی دارای نمره بالاتری نسبت به مردان بودند. شاید وجود اعتماد در زنان باعث ایجاد شبکه‌های روابط غیررسمی و افزایش میزان مبادله اطلاعات از طرف آن‌ها می‌شود. با توجه به اهمیت و ضرورت نقش زنان در پیشبرد اهداف برنامه‌های توسعه روستایی و کشاورزی، بایستی این توان‌ها را به‌عنوان فرصت تلقی نمود و از آن‌ها در برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی فعالیت‌های توسعه‌ای استفاده نمود.

بین میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی از روستاهای مختارآباد، بیستون و تل‌کره‌ای اختلاف معنی‌داری وجود نداشت. در واقع وجود فاصله فیزیکی بین این سه روستا، نتوانسته عاملی برای ایجاد اختلاف بین میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی اعضای این شرکت تعاونی بشود.

از آنجایی که اعضای این شرکت تعاونی از قوم لر بودند و از سطح سرمایه اجتماعی درون‌گروهی بالایی نیز برخوردار می‌باشند شاید بتوان "همگونی قومی" را دلیل رسیدن به این نتیجه دانست. بنابراین پیشنهاد می‌شود تا پژوهشی جهت بررسی رابطه بین متغیر قومیت و سرمایه اجتماعی در تعاونی‌هایی که اعضای آن‌ها از قومیت‌های مختلف هستند صورت گیرد. تا میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و مؤلفه‌های آن بر اساس قومیت به‌طور دقیق‌تری مشخص گردد.

سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و سایر مؤلفه‌های آن (به غیر از شبکه روابط غیررسمی) در مورد کشاورزان کم‌تر از افراد غیرکشاورز بود. شاید بتوان این‌گونه استنباط نمود که افراد در مشاغل که ارتباط اجتماعی بیش‌تری با مردم دارند، برای روابط اجتماعی خود بیش‌تر سرمایه‌گذاری می‌کنند. از آنجا که ترویج کشاورزی یک سازمان مردمی است و روابط بین مردم در آثار و نتایج کارکردی آن اثرگذار است، لذا آشنایی مروجان با سرمایه اجتماعی و کاربردهای آن در ترویج کشاورزی، از شروط موفقیت آن‌هاست. بنابراین لازم است که دست‌اندرکاران ترویج کشاورزی به مباحث سرمایه اجتماعی توجه بیش‌تری داشته باشند و در راستای ارتقا و تقویت آن تلاش بیش‌تری بکنند. لذا انجام مطالعاتی با هدف بررسی علل ضعف سرمایه اجتماعی درون‌گروهی کشاورزان پیشنهاد می‌شود. درحالی

که سرمایه اجتماعی درون‌گروهی به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد و به بررسی عوامل موثر بر این متغیر پرداخته شد نتایج نشان داد که جنسیت، طول دوره اقامت در روستا، سابقه کار کشاورزی، بُعد خانوار، مالکیت منزل مسکونی و وضعیت تأهل با سرمایه اجتماعی درون‌گروهی رابطه معنی‌داری ندارند.

در پژوهش حاضر سن و تحصیلات به‌عنوان عمده‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و عناصر تشکیل‌دهنده آن شناسایی شدند. به‌طوریکه سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و عناصر تشکیل‌دهنده آن در سنین بالاتر و در بین افراد دارای تحصیلات بالاتر، از میزان بیش‌تری برخوردار بود. بنابراین با توجه به اهمیت میزان سرمایه اجتماعی پیشنهاد می‌گردد تا در مدیریت منابع طبیعی و آبخیزداری از این قشر بیش‌تر بهره گرفت.

بین مؤلفه‌های مختلف سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، همبستگی بالایی وجود دارد. به طوری که با افزایش هر کدام از آن‌ها، احتمال افزایش دیگری وجود دارد. در این رابطه سازمان ترویج کشاورزی- به‌عنوان متولی امر آموزش کشاورزی و سازمانی که به شدت تحت تأثیر سرمایه اجتماعی قرار دارد- می‌تواند با تلاش جهت اعتماد سازی بین افراد، افزایش میزان مبادله اطلاعات و ایجاد شبکه‌های روابطی غیررسمی مطلوب، در راستای افزایش تعاملات اجتماعی، انسجام اجتماعی و در نهایت تعاون اجتماعی گام‌های مثبتی را بر دارد.

سپاسگزاری

در اجرای این پژوهش از مساعدت و همکاری پرسنل محترم اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان فارس و اعضای شرکت تعاونی طلایه‌داران تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع:

- 1- Abdollahi, M., And Mousavi, M. 2007. Social capital in Iran, the current situation, future prospects, and study of transition. Journal of Social Welfare 25: 195-233. (In Persian)
- 2- Ahmadi Firozjaee, A., Seddighi, H., And Mohammadi, M. A. 2006. Comparison of the components of social capital, members and non-member farmers in rural production cooperatives. Journal of Social Welfare 23: 93-111. (In Persian)
- 3- Azkia, m., And Firoozabadi, A. 2004. Social capital and its role in the production organizations: case study of Karkheh Basin. Journal of Sociology, 4: 49-72. (In Persian)
- 4- Bullen, P., & Onyx, J. 1998. Measuring social capital in five communities in NSW, Neighbourhood

- 11- Nateghpour, M., And Firoozabadi, A. 2006. Meta-analysis of social capital and factors affecting. Journal of Social Science, 28: 160-190. (In Persian)
- 12- Offe, C. & Fuchs, S. 2002. A decline of social capital? The German Case. Democracy in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society, New York: Oxford University Press.
- 13- Putnam, R. 1995. Turning in, turning out: The strange disappearance of social capital in America. Political Science and Politics. 28(4): 664-683.
- 14- Rasmussen, L.S., & Dick, R.M. 1995. Local organizations for natural resource management: Lessons from theoretical and empirical literature. Environment and Production Technology Division, 11: 6-31.
- 15- Stone, W., & Hughes, J. 2002. Measuring Social Capital: Toward a standardized approach. Australasian Evaluation Society International Conference, October/November 2002 –Wollongong Australia. Available online at: www.aes.asn.au.
- 16- Woodhouse, A. 2006. Social capital and economic development in regional Australia: A case study. Journal of Rural Studies, 22: 83–94.
- and community centers. Journal of Applied Behavior, 36(1).
- 5- Coleman, J. 1988. Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology, 94: 95-120.
- 6- Department of Natural Resources and Watershed the Fars province. Project planning and management of natural resources and watershed management watershed West Shiraz. 2008. Unpublished Annual Report. (In Persian)
- 7- Ejtehad, M. 2007. Social capital. Journal of the Humanities, 53:3-12. (In Persian))
- 8- Ghasemi, V., Ismaili, R., And Rabiei, k. 2006. Social Stratification in the city of Isfahan. Journal of Social Welfare, 23: 225-248. (In Persian)
- 9- Ghoddusi, H. 2010. A review of approaches and instruments for measuring social capital. Available online at:
[Http: //www.ghoddusi.com/papers/scm.pdf](http://www.ghoddusi.com/papers/scm.pdf). (In Persian)
- 10- Krishna, A. & Uphoff, N. 2002. Mapping and measuring social capital through assesment of collective action to conserve and develop watersheds in Rajasthan, India. The Role of Social Capital in Development, Cambridge Univ. Press.

*Abstract***Factors Affecting on Bonding Social Capital: An Enquiry Toward Cooperatives of Natural Resources and Watershed Management Project in Fars Province**A. Amobeigy¹ and D. Hayati²

Received: 2011. 08. 02 Accepted: 2013. 12. 30

Social interactions of people create a link between them that is called social capital. Without these links, the possibility of cooperation between individuals and institutions is impeded. Therefore, the social capital is the main platform for the formation of economic relations in society. The main objective of this study was to investigate factors affecting the bonding social capital of Talayedaran cooperative's members of Natural Resources and Watershed Management Project in west part of Shiraz County. For implementation of this study, a survey research was used. The questionnaire faces validity and the reliability was also verified. The study population included members of Talayedaran cooperative from three villages (Mokhtarabad, Bisotton and Tolekarei). The stratified random sampling method was used for the sample selection and finally 146 members were selected as sample group. Some research findings revealed that the average bonding social capital of Talayedaran cooperative's members was at satisfactorily strong level. The correlation test showed that there is a significant and positive relationship between the variables of age and the years of education with bonding social capital. But no significant relation was observed between the variables of number of years of residence in the village, agricultural work experience, household size and amount of owned arable land with bonding social capital. In addition, correlation test showed that there is a synergetic effect between components of bonding social capital. The mean comparison test showed no significant difference between the average women's bonding social capital and that of men, but women, in relation to components of trust, information exchange rate and network of informal relationship had higher score compared to men. The amount of bonding social capital and its components was lower in farmers compared to in non- farmers. Finally, some recommendations have been presented according to research findings at the end of article.

Keywords: *Bonding Social Capital, Natural Resources and Watershed Management Project, Agricultural extension, Fars province.*

1- Former M.Sc. student, Dep. of Agricultural Extension and Education, Shiraz University, Shiraz, Iran, < amobaigy@gmail.com>.

2- Assistant Prof., Dep. of Agricultural Extension and Education, Shiraz University, Shiraz, Iran.